

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Хатема Гандіра на тему:

«УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ В ЕНЕРГОЗАБЕЗПЕЧЕННІ АЛЖИРУ З ВИКОРИСТАННЯМ ПОТЕНЦІАЛУ ВПЛИВУ НА ЛЮДСЬКІ РЕСУРСИ»

поданої на здобуття ступеня доктора філософії

галузь знань 07 Управління та адміністрування

спеціальність 073 Менеджмент

Актуальність теми

Однією з найважливіших проблем сучасного розвитку соціально-економічних систем є їх забезпеченість ресурсами, зокрема, енергетичними, наявністю та використання яких, значною мірою, впливають на добробут суспільства, визначають рівень економічної безпеки та енергетичної незалежності національного господарства.

Зважаючи на інтенсивне споживання викопних енергоресурсів, окремі країни, все частіше, змушені вирішувати проблеми, пов'язані з їх вичерпністю, застосовувати обмежувальні заходи у сфері енергоспоживання. Альтернативним і поширеним у сучасних умовах напрямом подолання енергодефіцитності є популяризація виробництва та використання енергії з відновлювальних джерел. Державні інституції, реалізуючи на рівні країни, регіону, підприємства, домогосподарства концепцію мінімізації використання традиційних джерел енергії та змішаного енергоспоживання, вирішують не тільки поточні проблеми енергозабезпечення, а й формують передумови сталого розвитку.

Алжирська Народна Демократична Республіка належить до переліку країн з високим рівнем забезпеченості власними енергоресурсами. Проте, багаторічна політика енергозабезпечення та енергоспоживання вже на сьогоднішній день потребує кардинальних змін, реалізація яких дозволить країні забезпечити довгострокові перспективи ефективного соціально-еколого-економічного розвитку.

Таким чином, розроблення теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо управління змінами в енергозабезпеченні є актуальною задачею для національної економіки Алжиру, що дозволить прискорити процес енергетичного переходу шляхом впливу на поведінку людей – споживачів енергетичних ресурсів.

Зв'язок теми дослідження з планами науково-дослідних робіт

Тематика роботи є частиною планових науково-дослідних робіт Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу і виконувалась у межах держбюджетних тем «Публічне врядування в Україні в умовах європейської інтеграції» (номер державної реєстрації № 0118U005403) та «Адаптація управлінських підходів до вирішення проблем галузевого і регіонального розвитку» (номер державної реєстрації № 0117U003830).

Конкретна особиста участь автора в одержанні результатів та особистий внесок у них автора у публікаціях

Основні теоретичні положення, висновки та наукові результати

дослідження, що виносяться на захист, одержані автором самостійно. У працях, написаних у співавторстві, автору належить: дослідження факторів впливу людських ресурсів на процеси формування і гарантування енергетичної безпеки держави [1]; розробка та обґрунтування схем функціонування типових управлінських пар за участі мас-медіа СУ – людські ресурси ОУ [2]; Дослідження перспектив енергозабезпечення Алжиру з використанням запасів сланцевого газу [3]; розробка графоаналітичної моделі парето-ефективної і соціально-відповідальної взаємодії головних учасників процесу енергетичного переходу [4]; дослідження можливостей та перспектив реалізації концепції енергетичного переходу в Алжирі [5]; порівняння перспектив реалізації енергетичного переходу Алжиру з використанням запасів сланцевого газу та відновлювальних джерел енергії [6]; дослідження можливостей використання системи мас-медіа як важливого елемента управління змінами в ментальності і поведінці людських ресурсів [7]; дослідження ролі мас-медіа у змінах ментальності та поведінки людських ресурсів [8]; дослідження використання множини мас-медіа в якості комунікаційної платформи взаємодії влади, бізнесу і споживачів для забезпечення реалізації плану енергетичного переходу [9].

№ п/п	Автори, назва публікації	Особистий внесок дисертанта, зміст	%
1	Бно-Айріян М. К., Х. Гандір, Кісь С. Я., Петренко В. П. Енергодипломатія як важливий інструмент управління процесами формування і гарантування енергетичної безпеки держави. Science Review. 2018. №3(10). Vol.5. С. 10-16.	Дослідження факторів впливу людських ресурсів на процеси формування і гарантування енергетичної безпеки держави	30
2	Гандір Х., Кісь С. Я., Петренко В. П. Роль мас-медіа в управлінні змінами, покликаними гарантувати соціальну безпеку суспільства. Науковий вісник ІФНТУНГ. Серія економіка і управління в нафтовій і газовій промисловості. 2020. №1(21). С. 143-155	Розробка та обґрунтування схем функціонування типових управлінських пар за участі мас-медіа СУ – людські ресурси ОУ	40
3	Ghandir Hatem, Siagh Ahmed Ramzi. Algerian Energy Policy after 2020: Comparative SWOT analysis for promoting renewable energy and Shale Gas: Priorities, Opportunities and Challenges. Roa Iktissadia Rewiew. University of Echahid Hamma Lakhdar, Eloued, Algeria. 2020. V10. pp.1-16.	Дослідження перспектив енергозабезпечення Алжиру з використанням запасів сланцевого газу	60
4	Ghandir H. Liuty M., Kis S., Yatsiuk O. Modelling of Socially Responsible Pareto-Effective Stakeholders Interaction	Розробка графоаналітичної моделі парето-ефективної і	30

№ п/п	Автори, назва публікації	Особистий внесок дисертанта, зміст	%
	Formation under the Mass Media Influence. Advances in Economics, Business and Management Research. 2019. Volume 99. pp. 11-15.	соціально-відповідальної взаємодії головних учасників процесу енергетичного переходу	
5	Ghandir H. Algerian Energy Tranzition: Opportunities & Challenge. Proceedings of the XV International Scientific and Practical Conference "Social and Economic Aspects of Education in Modern Society"(July 25, 2019, Warsaw, Poland). RS Global Sp. z O.O. Warsaw, Poland 2019. pp. 8-11.	Дослідження можливостей та перспектив реалізації концепції енергетичного переходу в Алжирі	100
6	Гандір Х. قرير الانتقال للطاقة في الجزائر: أيار/بينخيار الغاز الصخري والطاقات المتجددة حاتمغدير مايو Енергетичний перехід в Алжирі: вибір між сланцевим газом і відновлюваними джерелами енергії. <i>AlJazeera Centrefor Studios</i> , 17.05.2020. 10 p.	Порівняння перспектив реалізації енергетичного переходу Алжиру з використанням запасів сланцевого газу та відновлювальних джерел енергії	100
7	Ghandir H. Regarding the Role and Potential of the Influence of the Media on the Processes of Management the National Economy of the Country. «Сучасні управлінські технології в умовах трансформації соціально-економічних відносин» (Івано-Франківськ, 19-20 квітня 2018 року): Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, Івано-Франківськ, 2018. pp. 12-13.	Дослідження можливостей використання системи мас-медіа як важливого елемента управління змінами в ментальності і поведінці людських ресурсів	100
8	Гандір Х. Про використання потенціалу засобів мас-медіа для управління національним господарством. <i>Публічне управління та адміністрування у процесах економічних реформ</i> : збірник тез доповідей II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (17 жовтня 2018 р.). Херсон: ДВНЗ «ХДАУ», 2018. С.193-195.	Дослідження ролі мас-медіа у змінах ментальності та поведінки людських ресурсів	100
9	Гандір Х., Петренко В. Про можливості формування соціально-відповідальної поведінки суб'єктів національної економіки з використанням потенціалу	Дослідження використання множини мас-медіа в якості комунікаційної	50

№ п/п	Автори, назва публікації	Особистий внесок дисертанта, зміст	%
	мас-медіа. <i>Економіко-управлінські аспекти трансформації та інноваційного розвитку галузевих і регіональних суспільних систем в сучасних умовах:</i> Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, 11-12 квітня 2019 р. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2019. С. 326-328.	платформи взаємодії влади, бізнесу і споживачів для забезпечення реалізації плану енергетичного переходу	

Ступінь обґрунтованості запропонованих здобувачем положень, висновків та рекомендацій

Наукові положення, висновки та рекомендації, отримані автором у процесі дослідження, належним чином аргументовані та науково обґрунтовані. Достовірність, сформульованих у дисертації наукових положень, висновків та рекомендацій підтверджується їх науковим обґрунтуванням, яке базується на критичному осмисленні здобутків вітчизняних та зарубіжних вчених у напрямках енергозабезпечення національного господарства та управління змінами в енергетичному секторі економіки; застосуванням системного підходу, графоаналітичним моделюванням; відповідністю використаних наукових методів завданням, поставленим в дослідженні, структурованістю та логічною послідовністю етапів дослідження, значним обсягом опрацьованих джерел, більшість з яких – іншомовні. Проведені дослідження (опитування, анкетування тощо) підтвердили теоретичні дослідження, положення та висновки, зроблені автором.

Основні результати дослідження, ступінь їх наукової новизни та значущості

Отримані в процесі дослідження наукові результати в сукупності дозволили розв'язати важливе науково-прикладне завдання прискорення необхідних змін у сфері енергозабезпечення та енергоспоживання Алжиру шляхом розробки удосконаленого механізму управління змінами поведінки людських ресурсів з використання потенціалу впливу національних мас-медіа.

Основні положення, що визначають наукову новизну дисертаційної роботи:

удосконалено:

- процес трансформації людиною використання первинних енергетичних ресурсів у рівень економічного, соціального й екологічного добробуту суспільства, що базується на реалізації потенціалу живої та неживої природи та, на відміну від існуючих, передбачає управління застосуванням інтелекту та інтелектуальних продуктів, з метою забезпечення ефективного енергетичного переходу від традиційних джерел енергії до відновлювальних;

- схему управління змінами К. Левіна, яка доповнена елементом взаємодії в управлінні комунікаціями в процесах змін в соціально-економічних системах

і, на відміну від відомої, містить множину мас-медіа, призначенням якої є забезпечення управління змінами в ментальності та поведінці людей в процесі розробки та реалізації енергетичного переходу в режимі «об'єкт – суб'єкт – об'єкти»;

- моделі Д. Лурбаха і Д. Куметата, які, на відміну від відомих, розглядають використання множини мас-медіа в якості комунікаційної платформи взаємодії влади, бізнесу і споживачів для забезпечення реалізації плану енергетичного переходу;

отримали подальшого розвитку:

- модель потрійної спіралі Іцковіца-Леденсдорфа для визначення взаємодії влади, бізнесу і споживачів в процесі пошуку парето-оптимальної точки використання ресурсів суспільства, яка, на відміну від існуючої, виділяє джерела впливу на формування ментальності і поведінки людей у процесах енергозабезпечення та енергоспоживання;

- концепція досягнення нової точки парето-ефективності на ринку споживання енергетичних ресурсів в процесі змін його функціонування шляхом організації такої взаємодії учасників, в якій їх ринкова поведінка щодо енергозабезпечення формується як результат змін їх ментальності внаслідок впливу множини суб'єктів системи мас-медіа через забезпечення доступною, достовірною і відритою інформацією, а також використання сучасних практик навчання і розвитку людських ресурсів;

- концептуальний підхід до формування системи управління техніко-технологічними змінами в соціально-економічних системах з імплементацією додаткового елемента в режимі «об'єкт – суб'єкт – об'єкти», що ідентифікує та обґрунтовує засоби і технології впливу на людські ресурси множини суб'єктів системи мас-медіа та сприяє підвищенню ефективності управління змінами.

Наукове значення роботи полягає в тому, що дисертантом запропоновано, обґрунтовано та розроблено підхід до управління змінами в енергозабезпеченні Алжиру з використанням потенціалу впливу на людські ресурси.

Доведено важливу роль в управлінні сталим розвитком світової економіки процесів енергозабезпечення і енергоспоживання національних економік. Обґрунтовано, що основною причиною уповільнення необхідних змін в енергозабезпеченні і енергоефективності є «недостатня обізнаність» і «повільне усвідомлення» як пересічними громадянами країни, так і представниками органів влади та органів управління бізнес-структурами у всіх сферах активності національної економіки.

Проведено аналіз специфіки управління змінами в національній економіці з використанням системи мас-медіа для змін ментальності і поведінки людей. Здійснено моделювання процесів взаємодії основних акторів національної економіки за умови парето-ефективного використання національних ресурсів.

Доведено, що використання потенціалу мас-медіа і медіа-технологій в процесах управління змінами є важливою передумовою ефективною реалізації будь-яких інших необхідних змін в суспільстві.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробленні

рекомендацій щодо використання Урядом АНДР системи національних мас-медіа в якості важливого елемента системи управління змінами в процесі енергетичного переходу національної економіки до нової енергетичної політики нарощування використання відновлюваних джерел енергії і забезпечення енергоефективності в її споживанні. Окремі результати дослідження використані у діяльності Арабо-Африканського центру інвестицій та розвитку (CAAD), зокрема, рекомендації щодо залучення системи засобів масової інформації в якості елемента управління змінами у ментальності та поведінці людських ресурсів та підходи до змін у енергозабезпеченні та енергоспоживанні, які приведуть до зменшення попиту на енергоресурси; Громадської організації «Бюро розвитку інновацій та технологій» (довідка №01/24 від 20.05.2021 р.), а саме, запропоновано підхід, який дозволяє підвищити ефективність розробки і реалізації проєктів, пов'язаних з популяризацією використання альтернативних джерел енергії, здійснювати пошук взаємовигідних рішень з поетапної реалізації плану змін в енергоспоживанні та енергозабезпеченні; щоденної арабської газети «DzNews», де застосовані удосконалені дисертантом моделі та підходи до участі мас-медіа у процесі енергетичного переходу.

Окремі науково-методичні положення дисертації використовувались у навчальному процесі Університету Ферхата Аббаса Сетіфа (АНДР), зокрема, при формуванні навчальних програм з енергозабезпечення та енергоспоживання; Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, а саме, при викладанні навчальних курсів «Основи забезпечення ефективного використання енергії», «Нетрадиційні енергоресурси», «Управління змінами» та інші (довідка №16-1/7 від 23.04.2021 р.).

Повнота викладення матеріалів дисертації в публікаціях

За темою дисертації опубліковано 9 друкованих праць, з них 3 наукові статті (1 – стаття у періодичних виданнях інших держав, 2 – у фахових виданнях, які входять до науково-метричних баз), 6 – у збірниках праць міжнародних та всеукраїнських конференцій, матеріалах круглого столу.

Опубліковані наукові праці за своїм змістом повною мірою відображають дисертаційну роботу. Особистий внесок автора конкретизовано у кожній співавторській праці.

Апробація результатів дослідження

Теоретичні, методичні та практичні положення дисертаційної роботи доповідалися на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях: всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасні управлінські технології в умовах трансформації соціально-економічних відносин» (Івано-Франківськ, 19-20 квітня 2018 року); "Arab media in light to the current political changes", The second media forum organized by Qatar University, College of Mass Media (March 2018); всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Публічне управління та адміністрування у процесах економічних реформ» (м. Херсон, 17 жовтня 2018 р.); всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Економіко-управлінські аспекти трансформації та інноваційного розвитку галузевих і регіональних суспільних

систем в сучасних умовах» (м. Івано-Франківськ, 11-12 квітня 2019 р.); XV International Scientific and Practical Conference «Social and Economic Aspects of Education in Modern Society» (July 25, 2019 Warsaw, Poland); International Ukrainian-Arab Energy Conference (Kyiv, 24 September, 2019, Ukraine); International Web Economic Forum: Invest in Africa under the theme "Coronavirus and economic transformation" on the Topic "Energy Transition in Africa: Potential and challenges" (Algeria on 04 - 06 August 2020).

Відповідність дисертації вимогам МОН

Дисертація відповідає вимогам, передбаченим п. 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167.

Дисертаційна робота Хатема Гандіра на тему «Управління змінами в енергозабезпеченні Алжиру з використанням потенціалу впливу на людські ресурси» відповідає спеціальності 073 «Менеджмент».

Оцінка мови та стилю дисертації

Дисертаційна робота Хатема Гандіра на тему «Управління змінами в енергозабезпеченні Алжиру з використанням потенціалу впливу на людські ресурси» написана грамотно, стиль викладу матеріалів досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечує доступність їх сприйняття.

Загальний висновок

Враховуючи вищенаведене, рекомендуємо дисертацію *Хатема Гандіра* на тему «Управління змінами в енергозабезпеченні Алжиру з використанням потенціалу впливу на людські ресурси» до розгляду та захисту на здобуття ступеня доктора філософії (галузь знань 07 – Управління та адміністрування, спеціальність 073 – Менеджмент) у спеціалізованій вченій раді.

Рецензент, завідувачка кафедри підприємництва та маркетингу, д.е.н., проф.

Перевозова І.В.

Рецензент, професорка кафедри менеджменту і адміністрування, д.е.н., проф.

Запухляк І.Б.

